

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Lausunto lahjusrikostyöryhmän mietinnöstä ”Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet” (9/2015)

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 23.3.2015, OM 7/41/2014

Pyydettyinä lausuntona Tuomariliitto esittää kunnioittavasti seuraavaa:

1. Yleistä

Lahjusrikostyöryhmän tehtävänannon taustalla ovat Suomen tekemä, 1.2.2018 saakka voimassa oleva varauma Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen (SopS 107–108/2002) 12 artiklaan ja Euroopan neuvoston korruptionvastaisen toimielimen GRECON Suomelle antama suositus vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi sekä lisäksi OECD:n lahjonnanvastaisen työryhmän Suomelle antamat suositukset rikoslain uudistamiseksi. Viimeksi mainitut suositukset liittyvät erinäisiin OECD:n kansainvälisissä liikesuhteissa tapahtuvan ulkomaisiin virkamiehiin kohdistuvan lahjonnan torjuntaa koskevan yleissopimuksen (SopS 14/1999) alaan kuuluviin kysymyksiin.

Tuomariliitto pitää sinänsä aiheellisena edellä mainituissa suosituksissa esiin nostettujen rikoslainsäädännön mahdollisten muutostarpeiden ottamista lähempään tarkasteluun. Lahjusrikostyöryhmä on mietinnössään varsin seikkaperäisesti ja ansiokkaasti arvioinut tällaisia muutostarpeita. Tuomariliitto pitää perusteltuna työryhmän lähtökohtaa arvioida tarkastelussa olleita kysymyksiä lähtien Suomen perus- ja rikosoikeusjärjestelmän kantavista periaatteista. Erityisesti rikosoikeudellinen laillisuusperiaate ja perusoikeuksien rajoittamisedellytykset ja varsinkin niihin sisältyvä tarkkarajaisuusvaatimus sekä lisäksi yleiset kriminalisointiperiaatteet näyttäytyvät tarkastelussa merkityksellisinä.

2. Vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisointi

Kuten työryhmä on mietinnössään (s. 71) todennut, Euroopan neuvoston rikosoikeudellisessa yleissopimuksessa käytetyn rikostunnusmerkin ”epäasiallinen vaikuttaminen” (”improper influence”) sisältö on vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoinnin kannalta hankalimpia kysymyksiä. Tuomariliitto pitää työryhmän (s. 78) tavoin edellä mainittua yleissopimuksen 12 artiklan ilmaisua laillisuusperiaatteen säännösten tarkkarajaisuudelle asettamien vaatimusten kannalta liian epämääräisenä. Työryhmä on mietinnössään tarkastellut useita vaihtoehtoisia määrittelytapoja (s. 77 - 89), mutta on Tuomariliiton näkemyksen mukaan perustellusti päätenyt katsomaan, ettei mikään niistä ole sekä laillisuusperiaatteen kannalta tyydyttävä että varmuudella yleissopimuksen 12 artiklan tunnusmerkistöä vastaava.

Tuomariliitolla ei ole huomauttamista siihen työryhmän loppupäätelmään (s. 89), jonka mukaan riittäviä perusteita erityiselle vaikutusvallan väärinkäyttöä koskevalle

säännökselle ei ole. Mahdollista jatkovalmistelua silmällä pitäen Tuomariliitto pitää varteenotettavimpana vaihtoehtona yritetyn yllytyksen konstruktiota (s. 85 ja 89). Sen heikkoutena on kuitenkin, että säännöksen soveltaminen rajoittuisi virkamiehiin vaikuttamiseen eikä siten mahdollistaisi yleissopimukseen tehdyn varauman poistamista. Mikäli varauksen halutaan poistaa, mahdollisia muita sääntelyvaihtoja tulisi vielä jatkovalmistelussa tarkemmin selvittää ja tuolloin käsitellä myös nyt tehtyä laajemmin Ruotsissa ja Norjassa omaksutun mallin mukaista sääntelyvaihtoehtoa.

3. Oikeushenkilön rangaistusvastuun käyttöalan laajentaminen

Tuomariliitto pitää työryhmän ehdotusta oikeushenkilön rangaistusvastuun käyttöalan laajentamisesta törkeään kirjanpitorikokseen kannatettavana ja hyvin perusteltuna, vaikka rangaistusvastuun käytännön soveltamisala todennäköisesti jääkin suppeahkoksi.

4. Ulkomaisen virkamiehen määritelmä

OECD:n lahjonnanvastainen työryhmä on pitänyt Suomen rikoslaissa valittua ulkomaisen virkamiehen lahjomista koskevaa sääntelymallia ongelmallisena erityisesti siksi, että se supistaisi ulkomaisen parlamentin jäsenen kohdistuvaa aktiivista lahjomista koskevan rikosvastuun soveltamisalaa tavalla, joka on yhteensopimaton OECD:n yleissopimuksen kanssa. Tältä osin työryhmän mietintö on hyvin perusteltu ja Tuomariliitto pitää oikeana sen johtopäätöstä, ettei rikoslain 16 luvun 14 a §:n mukainen rangaistavuuden alue ainakaan merkittävästi poikkea OECD:n yleissopimuksen määräyksistä rajoittavaan suuntaan.

5. Lahjusrikosten vanhentumisajat

Tuomariliitto pitää oikeana työryhmän hyvin perusteltuun mietintöön sisältyvää johtopäätöstä (s. 116) siitä, että syyteoikeuden vanhentumista koskevat säännökset rikoslain 8 luvussa ovat asianmukaiset eikä niitä ole syytä muuttaa OECD:n lahjonnanvastaisen työryhmän suosituksen johdosta. Sama koskee työryhmän johtopäätöstä siitä, että sääntely toteuttaa OECD:n yleissopimuksen vanhentumisaikoja koskevan 6 artiklan vaatimukset ulkomaiseen virkamieheen kohdistuvaan lahjontarikokseen sovellettavien vanhentumisaikojen riittävästä pituudesta esitutinnan ja syytteenpanon suorittamiseksi.

Lausunnon valmistelu

Lausunnon valmistelusta on vastannut hovioikeudenneuvos Kimmo Vanne. Lausunto on käsitelty Tuomariliiton oikeuspoliittisen valiokunnan kokouksessa 15.6.2015.

Helsingissä 15.6.2015

Kimmo Vanne
Tuomariliiton puheenjohtaja